

דוב בלייך אויף אן **"אפשטאט" באזוך אין דער ווייטער מילוואקי, ווייסקאנסין,** וואו ער פראווען א **שבת קבלת התורה בצלו פון דעם זקן האדמור"ם ושריד לדור דעה, כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי יחיאל מיכל טווערסקי מהארנאסטייפאל שליט"א** און ווערט אויפגענומען בהיכל קדשו פון רבי'ן שליט"א פאר א ספעציעלן שמועס

דוב בלייך

א פייער אין מילוואקי

עס איז אין די געהויבענע מינוטן פון פרייטאג צונאכטס, ווען איך ריכט מיינע טריט צו שול. די קעלט אינדרויסן צעשניידט די ביינער אויף רעפטלעך, די ניו יארקער קעלט קען זיך נישט פארגלייכן צו דעם בייסיגן פראסט דאהי, אבער דאס האלט מיר פארט נישט אפ פון זיך איילן אין בית המדרש אריין. מען שטעלט זיך שוין באלד דאוונען, און איך וויל נישט פארפאסן קיין תנועה קלה פונעם רבי'ן.

אט דערגרייכן מיר דעם הארנאסטייפלער בית המדרש "בית יהודה" אין דער שטאט מילוואקי, וואו א פריינטליכער ציבור מתפללים נעמט מיר אויף מיט ברייטע שלום עליכם וואונטשן, באגלייט מיט א ווארעמען גוט שבת. אין שול זעט זיך אן א מחזה הוד וואס מ'טרעפט נישט געוועלין, א שיינע פאר שטריימלעך אידן וואס וואוינען דארט אין שטאט, געמישט מיט היימישע אידעלעך אונטער כל מיני היטלעך אדער קאפלען. עס הערשט דארט א ספעציעלע ווארעמקייט וואס איך האב נאך כמעט אין מיין לעבן נישט אנגעטראפן.

מען זעצט מיר אויף א באקוועמען ארט, נישט ווייט פונעם רבי'ן, אז איך זאל קענען מיטהאלטן יעדן ריר פון רבי'ן, און קיין גליקליכער ווי מיר איז נישטא. וואס דארף מען מער ווי דאס אז מיר האבן די זכיה צו וויילן א שבת קודש קבלת התורה בצילו פון דעם צדיק ואוהב ישראל כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי יחיאל מיכל טווערסקי מהארנאסטייפאל שליט"א לאויו"ש, אין דער ווייטער מילוואקי, ווייסקאנסין.

דאס דאוועגען איז איין לאנגע קייט פון ווארעמקייט און הייליגקייט, און ווען דער ציבור פארגייט אין א ווארעמען געזאנג אויף "לכה דודי", א ניגון וואס איז נתחבר געווארן דורכן נעים זמירות ישראל, דער הארנאסטייפלער רבי שליט"א, צעגייט דאס גאנצע וועזן אנטבלויזנדיג מיין נשמה, איר פארגיטיגנדיג נאך די ששת ימים תעבוד וואס איך בין נארוואס אריבער.

דאן איז געקומען די מינוט, די זון פארגייט אויף מערב זייט ווארפנדיג אירע לעצטע שטראלן אויף דער שטאט מילוואקי אין וויסקאנסין, ווען דער גאנצער ציבור אינאיינעם דרייט זיך אויס צו מערב זייט מיט א לעבעדיגן שבת גאזאנג, ווי מען זאל וועז אראפבאגלייטן די זון און אויפנעמען די שבת המלכה וואס נעמט איבער די מלוכה. בואו שבת מלכתא.

איך קען זיך נישט איינהאלטן, און באהאלטענערהייט כאפ איך א בליק אויף צוריק אויף דער צורה פון דעם רבי'ן שליט"א, וועלכער שטייט אינגאנצן פארקאכט ווי אויסגעטון פון דעם עולם. דער צדיק ברענט מיט קדושת שבת, וועז צו זיין זייט שטייט דער געטרייער אייניקל הרב רבי חיים שליט"א, זון פון דעם רבינ'ס רעכטע האנט בנו הגדול הרה"צ רבי בן ציון שליט"א, און האלט אונטער דעם רבי'ן וואס שטייט מיט פארמאכטע אויגן און זינגט מיט א השתפכות הנפש.

דער רבי שטייט אויף די פיס זיך אנלאנעדיג אויף דער האנט פונעם אייניקל, ער איז שוין נישט קיין יונגערמאן, און אין צוגאב איז דער רבי שליט"א אריבער נישט קיין גרינגע וואך וועז די חשובע רביצין שתחי' האט געוויילט אוועק פונדערהיים צוליב א געזונטהייט קאמפליקאציע, זאל איר טאקע דער אויבערשטער שיקן א רפואה שלימה. די גאנצע וואך האט היפש אויסגעשעפט די שוין-נישט-יונגע כוחות פון דעם רבי'ן, אבער וועז עס איז אריינגעקומען דער הייליגער שבת, וואס ווי צדיקים טייטשן "הייליגער שבת" – מלשון דער שבת היילט אויס, האט דער רבי באקומען פרישע כוחות ווי גארנישט איז נישט פארגעגאנגען.

דער ניגון ענדיגט זיך, און דער עולם פארטוישט זיך בליקן ווי מען זאל זיך ווען פרעגן, "צי זענען מיר שוין פארטיג מיטן ניגון, מען קען שוין ווייטער גיין מיטן דאוועגען?", אבער פלוצלינג הערט זיך א קול דממה דקה, א האניג זיסע שטימע, דער רבי פארטון און זיין התלהבות הייבט ווידעראמאל אן דעם לעבעדיגן ניגון, און דער עולם ווערט ווידער אויפגעפלאמט און כאפט זיך אן אין זיין פייעה. תוך אמוני עם סגולה.

איך שטיי אין מיין ווינקל פארגאפט, באטראכטנדיג די פלאקערדיגע צורת צדיק, א איד וועלכער האט לכאורה נישט קיין קלענערן פעקל פראבלעמען ווי מיר, א בן קרוב לתשעים מיט אן אויסגעמאטערטן גוף, טאנצט ווי א קינד אום שמחת תורה וואס באקומט א צוקערל... אזוי קוקנדיג האבן אפאר בליטשקעדיגע טרערעלעך אראפגעקייקלט פון מיינע אויגן, טראכטנדיג אז הלוואי וואלט איך געשפירט א קליין ביסל פון זיין טעם אינעם שבת קודש.

מען האלט קוים אין די ערשטע מינוטן פון שבת, אבער איך האב שוין אפגעלערנט אן אפס קצהו פון דעם אור נפלא רום מעלה וואס רופט זיך דער הארנאסטייפלער רבי שליט"א. אט די מחזה וואס איך האב יעצט צוגעזען, דאס איז גענוי וואס דער רבי איז – א פייער וואס ברענט און פלאמט, און פארכאפט די ארומיגע, און נעמט זיי אריין און זיין מחיצה דקדושה. א קוואל וואס פליסט מיט א שטארקייט, און וואשט אויס די וואס קומען זיך אנשעפן פון דעם באר מים חיים.

מען ענדיגט דאוועגען, דער גאנצער עולם גייט דורך גוט שבת זאגן פאר רבי'ן, וועלכער ענטפערט יעדן באזונדער מיט אן אור פנים, און מיר מאכן דעם וועג אינאיינעם מיטן רבי'ן צום שטוב פון בנו הרה"צ רבי בן ציון, וואו מיר האבן געהאט די זכיה צו עסן די סעודות שבת. מיר האבן די זכיה מסיב צו זיין בשלחן שתלמידי חכמים מסובין בה, און עסן ביי איין טיש מיטן צדיק. מיט אונז געפינט זיך אויך א גאר חשובער ראש ישיבה פון לעיקוואד, אן אייניקל פון דעם מקים אהלה של תורה הגאון הגדול רבי אהרן קאטלער זצ"ל ראש ישיבת לעיקוואד, פון וועם דער רבי שליט"א איז געווען א תלמיד חביב.

דער רבי באגריסט די קינדער און אייניקלעך מיט א שטראלנד גזיכט וואס שיינט מיט א קדושת שבת, און צווישן אנדערע באגריסט ער מיין טאכטערל – וועם איך האב מיטגענומען אלס מיין באגלייטערין טאקע איר צו געבן די זכיה צו זען מיט אירע יונגע אויגעלעך א שבת בייט צדיק. מיט א שמייכל פרעגט ער איר, "וואס איז דיין נאמען?". וועז מיין טאכטער ענטפערט אים אז זי הייסט רחל'ע, זאגט דער רבי מיט א ליבשאפט, "אה, רחל'ע איז א שיינער נאמען".

די סעודה האבן מיר פארברענגט מיט א דערהויבנקייט, שמועסנדיג בדברי תורה וחסידות וואס האט זיך דארט געגאסן ווי אן ענדלאזער קוואל, סיי פון דעם רבי'ן שליט"א וואס איז אן אויסגערופענער תלמיד חכם, א ריכטיגער גאון אין תורה וחסידות, און אזוי פון בנו רבי בן ציון וואס איז א ברא כריעה דאבוה, און איז טאקע א וועלטס מגיד שיעור און א זעלטן באקאנטער בקי אין חסידישע ספרים.

דורכאויס דער סעודה האט דער רבי פערזענליך זיכער געמאכט אז מיר האבן מכל טיב וטוב, וואס די געטרייע אשת חבר, די חשובה רביצין פון רבי בן ציון שליט"א, האט צוגעגרייט לכבוד שבת. לענגאויס דער סעודה האט ער אויך אפאר מאל גערופן מיין טאכטערל'ס נאמען, און איר געמאכט שפירן היימיש כאחד מבני המלוכה.

עס איז סוף סעודה הארט פארן בענטשן, און איך בין זיך מתבונן א מינוט מיט וועמען מיר זיצן ביים טיש, א איד וואס איז אן אייניקל פון די גרעסטע וואס אונזער פאלק האט געהאט. איך גארטל זיך אונטער מיט קוראזש, און איך פרעג א שאלה פונעם רבי'ן. איך דערצייל פארן רבי'ן אז אידהאב די זכיה זיך צו ציילן מצאצאים פון אסאך גדולי ישראל ארזי הלבנון, ווי דער מציל שארית ישראל מרן הכתב סופה, און זיין טאטע רבן של ישראל דער הייליגער חתם סופר, דער שווער פונעם חתם סופר גאון ישראל וקדושו רבי עקיבא אייגער, באכ"ב ממרן החכם צבי, דער שערי תורה, בעל מראה יחזקאל, דער הייליגער נודע ביהודה, און נאך אסאך גרויסע זיידעס זכר כולם לברכה וזכותם יעמוד לנו ולכל ישראל.

זייענדיג אן אייניקל פון די אלע אידן, שפיר איך אסאך מאל א געוואלדיגע אחריות אנצוהאלטן די הייליגע ירושה וואס זיי האבן אונז איבערגעגעבן, און זיין א שומר הגחלת שלא תכבה, אסאך מער ווי איך וואלט וועז געשפירט אנע זיין אן אייניקל פון גדולי ישראל. אלזא פרעג איך דעם רבי'ן, ילמדנו רבינו אויב דאס איז א ריכטיגע הרגשה און צי דארף איך זיך טאקע באפלייסן וועגן מיינע זיידעס, אדער ווי נישט ווי א מענטש איז נאר א מענטש און איך דארף נאר טון לויט מיין יכולות.

דער רבי לאזט ארונטער זיין קאפ מיט פארמאכטע אויגן, מען זעט אז ער פליט אוועק אין זיינע הייליגע מחשבות. איך זיץ אויף שפילקעס נישט וויסנדיג אויב איך האב גוט געטון אדער נישט, וועז רבי בן ציון בייגט זיך צו און רוימט מיר אריין אין אויעה, "דו האסט יעצט ארויפגעטראטן אויף א מינע פעלד...". דער רבי ענטפערט גארנישט, אבער נאך א מינוט כאפט ער זיך אויף און זעצט פאר ווייטער כאילו לא היה. דער שמייכל וואס האט זיך נישט אפגעטון פון זיין פנים די גאנצע סעודה איז צוריקגעקומען.

נאך דער סעודה זענען אנגעקומען א גרויסער צאל חסידים, און דער רבי האט געפירט א ווארעמע חסידישע באטע, איך האב אבער געדארפט גיין וויבאלד מיר זענען געווען אפגעמוטשעט פונעם וועג פליענדיג אהער פון ניו יארק. נאכן איבערבעטן דעם רבי'ן פארן גיין אזוי פרי, האט דער רבי געזאגט אז ער פארשטייט, און ער האט אונז ווארעם געוואונטשן א גוט שבת.

אזוי, פשוטו כמשמעו, גיסט זיך פון אים אהבת ישראל און כבוד הזולת אויף א זעלטענעם פארנעם, עפעס וואס איך האב נאכנישט געזען ערגעץ אנדערש. מיין הארץ איז ממש געפאנגען געווארן פון זיין איידעלע באנעמונג, זיין ליכטיגע צורה, און זיינע תנועות מלא חן דקדושה. עס האט מיר אנגעכאפט א דראנג צו דערגיין אביסל טיפער ווער עס איז דער הארנאסטייפלער רבי, פון וואו ער שטאמט, און זיך באקענען מיט זיין הייליגער יחוס וואס ער ציט פון זיינע אבות, די צדיקים וקדושים מאורי ישראל.

■

געווען איז דאס אין די פארגאנגענע וואכן, וועז אין ראם פון אונזער 'אפשטאט' קאלום – וואו מיר האלטן יעצט אינמיטן באשרייבן דאס סטעיט וויסקאנסין, און ווי אונזער שטייגער ווידמען מיר באזונדערע

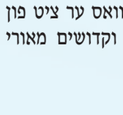

כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי יחיאל מיכל טווערסקי מהארנאסטייפאל שליט"א

דער רבי שליט"א מיט בנו הגדול הרה"צ רבי בן ציון שליט"א, און נכדו הרה"ח ר' חיים

רבי בן ציון בייגט זיך צו און רוימט מיר אריין אין אויער, "דו האסט יעצט ארויפגעטראטן אויף א מינע פעלד...". דער רבי ענטפערט גארנישט

שרייבנדיג איבער אידישקייט אין מילוואקי, איז אונז נאטירלעך ארויפגעקומען אויפן געדאנק דעם הארנאסטייפלער הויף, דער הייליגער ווינקל וואס ווירבלט אזוי באשיידן

קאפיטלען פון דער אידישער היסטאריע און אנווענדייט אין דעם סטעיט – האבן מיר געשריבן וועגן דער אידישער קהילה אין וויסקאנסין, הויפטזעכליך די אידיש־באוואוינטע שטאט מילוואקי.

שרייבנדיג איבער אידישקייט אין מילוואקי, איז אונז נאטירלעך ארויפגעקומען אויפן געדאנק דעם הארנאסטייפלער הויף, דער הייליגער ווינקל וואס ווירבלט אזוי באשיידן אין שטאט, אבער איר פלאם באלייכט פיל ווייטער ווי מילוואקי, און אפילו אין די אלגעמיינע פאפירן איז זי פון די וויכטיגסטע אידישע פרקים אינעם סטעיט אוו וויסקאנסין. על אחת כמה וכמה אז אין אונזער היימישער "מאָמענט" דארף מען דאס דורכטון ווי עס דארף צו זיין, דעריבער האב איך געהאט חשק אפצוהאלטן א שמועס מיט דעם אחד ומיוחד שריד לדור דעה, צו הערן מער אויבערן הויף, ווי אויך זיך צו באקענען מיטן צדיק אויף א פערזענליכער דרגה, אריינצוכאפן דעם זכות צו רעדן און באקומען א ברכה פון אזא גדול הדור.

איך האב זיך פארבינדן מיט א ידיד מיינעם, אן אייניקל פון דעם רבי'ן שליט"א, און ער האט אונז ב"ה ערלעדיגט אפצוהאלטן א שמועס מיטן רבי'ן אויפן טעלעפאן.

דער שמועס איז געווען גאר רייך און באלערנד, און בתוך הדברים האט דער רבי שליט"א מיר איבערראשט זאגנדיג בלש"ק: "הער צו, אויב ווילסטו באמת פארשטיין דעם דרך פון מיינע אבות הקדושים און אפלערנען דעם מקום ווי עס דארף צו זיין,

מראש צורים אראנו

די הייליגע שלשלת הארנאסטייפאל, ציט אירע ווארצלען פון די גדולי החסידות. דער רבי שליט"א ומשפחתו החשובה זענען היינט פון די גרעסטע יחסנים אין דער וועלט, אמת'ע קענגליכע נכס פון דעם אידישן פאלק, און ספעציעל פון דער חסידישער גזע. מ'קען שרייבן א בוך בלויז איבערן רבינ'ס יחוס אליין, אבער איך וועל נאר אנכאפן די ראשי פרקים, אז די ליינער זאלן אביסל פארשטיין פון וואס און פון וועמען מ'רעדט דא.

דער רבי שליט"א איז א זון פון הרה"צ רבי יעקב ישראל טווערסקי השני זצ"ל, א זון פון הרה"ק רבי בן ציון יהודה ליב זצ"ל, וואס ער איז געווען בנו וממשיך דרכו של אביו הקדוש רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפאל זצוק"ל, בעמ"ס חיבור לטהרה, עמק שאלה, תורי זהב, פלא יועץ עה"ת, עמק החכמה, ועוד.

רבי מרדכי דוב איז געווען אן איידעם ביים רשכבה"ג הרה"ק מצאנז זיעוכי"א, און ער האט זוכה געווען צו א חיבה וקרבה יתרה ביי זיין הייליגער שוועה, וועלכער האט אים גאר שטארק מחבב געווען, אזש ער האט זיך משדך געווען מיט אים און גענומען זיין טאכטער שרה מרים פאר א דארפסטו קומען און מיטהאלטן א שבת דא אין שטאט, און צוזען מיט די אייגענע אויגן וואס דא גייט פאר. אנדערש קענסטו דאס נישט באמת באגרייפן".

מיינע מחשבות האבן זיך געווואקלט אהין און צורק, איך האב געשפירט אז ס'איז דא בעסערס וואס צו טון ווי אראפפארן צו דער וווייטער מילוואקי אויף שבת, און זיכער אין דעם קאלטן ווינטער ווען אין שטאט איז מיט א שיינע פאר גראד נידריגער ווי ניו יארק אין אירע קעלטסטע טעג. אויב שוין יא פארן ערגעץ אויף שבת, וואלט איך ליבערשט אויסגעווועלט מעקסיקא, פלארידע, אדער איינער פון די אנדערע ווארעמע מקומות... אבער אז דער רבי הייסט פאלגט מען, אזא געלעגנהייט קומט נישט אונטער די הענט יעדן טאג, און מיר קענען דאס נישט פארפאסן. נאך א מינוט פון ספיקות, איז ביי אונז געווען קלאר אז זאל זיין וואס זאל זיין, מיר פארן אויף שבת קבלת התורה ביים צדיק.

א גוטע זאך קומט אן שוועה, און אויך דא זענען אונטערגעקומען פארשידענע עיכובים, אבער אין דער ענדע זענען מיר געפארן אויף שב"ק פרשת יתרו קבלת התורה, צו ווייל א שבת אין מילוואקי.

הרה"ק רבי לייבעלע מהארנאסטייפאל זצ"ל

דער זיידע הרה"ק רבי לייבעלע, איז געווען א זון פון גאון ישראל וקדושו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפאל זי"ע, און א רעכטער אייניקל פון הייליגן צאנזער רב זי"ע. נאך דער פטירה פון זיין הייליגן טאטן, האט ער ממלא מקום געווען און געפירט זיין הערליכער הויף אין דער שטאט הארנאסטייפאל אין אוקראינע, אבער פארן צדיק איז געווען באשערט צו גיין גלות לידן, ווען א שיינע פאר יאר פון זיין לעבן איז ער געלאפן פון איין פלאץ צום צווייטן.

אין יאר תרע"ד האט אויסגעבראכן די ערשטע וועלט מלחמה, און אינאיינעם מיט דעם האט זיך אנגעהויבן א קייט פון שרעקליכע רדיפות און הריגות אויף אידן אין אוקראינע. דער רבי איז דעמאלט אנטלאפן קיין ארץ ישראל כדי צו זיין וויב צו זיין זון דער הייליגער רבי שלום אליעזר'ל ראצפערטער זצ"ל הי"ד.

רבי מרדכי דוב'ס טאטע איז געווען רבי משולם זוסיא, וועלכער האט גהייסן נאך זיין גרויסער עלטער זיידע בן אחר בן, דער הייליגער רבי רבי משולם זושא מהאניפאלי זי"ע. זיין מאמע, הרבנית שטערנא רחל, איז געווען א טאכטער פון רבי יעקב ישראל טווערסקי הראשון מטשערקאס זי"ע, א זון פונעם הייליגן מגיד רבי מאטעלע טשערנאבילער זי"ע. רבי יעקב ישראל איז געווען אן איידעם ביים הייליגן מיטעלער רבי'ן פון חב"ד, רבי דובער שניאורסאהן, בן להאי צדיק, הגה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי, באוואוסט אלס דער בעל התניא זיעוכי"א.

די מאמע פונעם רבי'ן שליט"א, איז געווען הרבנית הצדיקת רביצין דבורה לאה זכרונה לברכה, בתו הבכורה פון הרה"ק רבי בן ציון האלבערשטאם מבאבוב, באקאנט אלס דער הייליגער קדושת ציון הי"ד, וועלכער ציט זיך צו נאך א הערליכן ענף עץ עבות פון גדולי וקדושי מנהיגי ישראל.

כשהגיע לפרקו האט דער רבי שליט"א חתונה געהאט מיט דער חשובער רביצין פייגא תחי' לאויטו"א ולרפואה שלימה, א טאכטער פון הגה"צ רבי ישראל אברהם שטיין מפאלטישאן זצ"ל, פון די חשובסטע רבנים אין דעם פריערדיגן דור וועלכער האט זוכה געווען צו א נאנטער ליבשאפט ביי הרה"ק מסאטמאר זי"ע און הרה"ק האמרי חיים מוויזניץ זי"ע, און שפעטער ביי בניו הקדושים זכרונם לברכה.

הרה"צ רבי יעקב ישראל מהארנאסטייפאל זצ"ל

דער הארנאסטייפלער רבי, רבי יעקב ישראל זצ"ל, איז אויפגעוואקסן אין שטוב פון זיין הייליגן טאטן, פון וועם ער האט ווי ווייטער פון די פראנט־ליניעס, און מיט עטליכע יאר שפעטער האט ער זיך צוריקגעקערט קיין קיעוו אין אוקראינע, וואו ער האט געוואוינט פאר עטליכע יאר.

ביקש רבי לייבעלע לישב בשלוה, אבער נאך א קורצער צייט האט זיך אנגעפאנגען די קאמוניסטישע רעוואלוציע, וואס האט גאר שטארק אפעקטירט דאס אידישע פאלק אין רוסלאנד און אוקראינע. פאגראמען אויף אידן איז געווארן כמעט א טעגליכע ערשיינונג, און אין דער שווערער תקופה איז דער הארנאסטייפלער רבי אנטלאפן צו דעם דערנעבנדיגן פוילן.

נאך א קורצער צייט אין פוילן, איז ער געפארן קיין אנטווערפן, און פון דארט קיין ארץ ישראל, ווי זיין שטרעבן איז אלעמאל געווען זיך באזעצן, אבער פון הימל האט זיך געפירט אז ער איז געווען געצוואונגען צוריקצוקומען קיין אנטווערפן כדי מסדר צו זיין זיינע שריפטן, און דארט איז ער שטעקן געבליבן צוליב וואס די נאציס ימ"ש האבן אינוואדירט בעלגיע.

מיט ניסי ניסים איז געלונגען פארן רבי'ן זיך ארויסצוכאפן פון דער נאצי־אקופירטער בעלגיע, אבער קיין ארץ ישראל האט ער שוין נישט געקענט גיין, וויבאלד די גרעניצן דארט זענען געווען פארשלאסן, אלזא איז ער געפארן קיין אמעריקע, וואו זיין זון רבי יעקב ישראל האט שוין געוואוינט פון פריער.

אנקומענדיג קיין אמעריקע האט דער רבי זיך באזעצט אין דער גרויסע שטאט שיקאגא, נאנט צו זיין זון און די אייניקלעך. דער רבי האט דארט געוואוינט ביז צו זיין פטירה אין יאר תשי"א, און ער איז געקומען לקבורה אין דעם בית החיים אין שיקאגא וואו זיין ציון שטייט נאך ביז היינט, און איז באקאנט אלס א שטארקער מקום מסוגל לישועות. זכותו הגדול יגן עלינו.

דער רבי שליט"א האט נאך געהאט די זכיה אויפצוואוקסן על ברכיו פון זיין הייליגער זיידע, און אריינגעכאפט אין די לעצטע פאר יאר וואס ער האט געלעבט אויף דער וועלט, אבער גאר אסאך האט ער זיך געלערנט פון זיין טאטן הרה"צ רבי יעקב ישראל, צו וועם ער איז געווען מקושר בעבותות האהבה, און פון זיין חשובע מאמע הצדקנית דבורה לאה ע"ה.

הרה"צ רבי יעקב ישראל מהארנאסטייפאל זצ"ל

דער הארנאסטייפלער רבי, רבי יעקב ישראל זצ"ל, איז אויפגעוואקסן אין שטוב פון זיין הייליגן טאטן, פון וועם ער האט

דעם רבינ'ס טאטע, הרה"צ רבי יעקב ישראל מהארנאסטייפאל זצ"ל

דעם רבינ'ס זיידע, הרה"ק רבי לייבעלע מהארנאסטייפאל זצ"ל

מקבל געווען דעם דרך פון זיינע זיידעס לבית הארנאסטייפאל און טשערנאביל. אלס בחור איז דער רבי געווען באקאנט אלס אן עילוי נפלא, און זיין נאמען האט גע'שמ'ט איבעראל אלס א גאון און חריף בתורה, אזש עס האט דערגרייכט ביזן וויטן גאליציע וואו עס האט געוואוינט זיין קרוב און צוקונפטיגער שוועה, דער הייליגער קדושת ציון פון באבוב זי"ע הי"ה.

וועון ער איז געקומען אין די יארן פון שידוכים, איז ער א חתן געווארן צו זיין חשובע רביצין הרבנית דבורה לאה, די עלטסטע טאכטער פון דעם באבובער רב'ן זצ"ל. די רביצין איז געווען גאר באליבט ביי איר הייליגער טאטע, וואס האט זיך געטשאטשקעט מיטן זיין געלונגענע טאכטער, עפעס וואס די אנדערע קינדער האבן זאגאר אביסל מקנא געווען, צוזעענדיג די נאנטקייט וואס זי האט געהאט ביים טאטן. זי איז געווען אן אויסגעזוכטע מלומדת און א זעלטן קלוגע פרוי, וואס האט געקענט אסאך און געווואוסט אסאך סיי אין רוחניות, און להבדיל אין וועלטליכע זאכן. עלטערע באבובער תלמידים פלעגן דערציילן וויי דער קדושת ציון פלעגט גיין שפאצירן לאנגע שעה'ן מיט זיין טאכטער, און שטארק הנאה געהאט צו רעדן מיט איר, און ער האט זייער געשעצט איר וויסנשאפט און מהלך המחשבה.

רבי יעקב ישראל איז געקומען פון רוסלאנד, מיט אן אנדערן סארט לעבנסשטייגער פון דעם שטעטעלע באבוב אין גאליציע, און נאך א קורצער צייט וואס ער האט געוואוינט נאנט צום שוועה, האט ער זיך געצויגן צו דער גרויסער שטאט קראקא, וואו ער האט זיך מער געפונען דאס פלאץ.

מען דארף פארשטיין די גייסט וואס האט דאן געהערשט אין באבוב. דער קדושת ציון איז געווען פון די גרעסטע לוחמים אין גאליציע קעגן השכלה און מאדערניזם, ער האט אויפגעשטעלט א נעץ פון פערציג ישיבות עץ חיים באבוב וואס האט אפגעראטעוועט די יוגנט פון די שוועדע השכלה ווינטן, און די באבובער חסידים זענען געווען שטארק עמפינדליך קעגן סיי וועלכע געדאנקען וואס האבן געקענט אויסזען ווי אויפגעקלערטקייט.

טראצדעם וואס די רביצין דבורה לאה האט זיך אוועקגעציגן פון באבוב, איז זי געבליבן נאנט פארבינדן מיט איר הייליגן טאטן, און אלע אירע יארן האט זי זיך נישט געריסן פון איר טאטנ'ס הנהגות, און אפילו זיינע תנועות.

ביים אוהל פון רבינ'ס עלטערן זכרונם לברכה אין בית החיים אין מילוואקי

דעם רבינ'ס זיידע הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זצ"ל הי"ד

אט איז בלויז א קליינע געשיכטעלע וואס ברענגט ארויס די נאנטשאפט צווישן טאכטער און טאטן: מיט יארן שפעטער ווען רביצין טווערסקי איז שוין געווען אויף די עלטערע יארן, איז זי איין יאר סוכות געווען צוגאסט ביי איר זון אין פלעטבוש, און הושענא רבה אינדערפרי האט זי געזאגט פארן זון, "לאמיר אריבערגיין צום ברודער קיין בראא פארק צום דאוונען".

נאכן דאוונען, ווען הרה"ק רבי שלמה'לע איז ארויפגעקומען צו דער סוכה, האט ער זיך שטארק געפרייט צו איה, און באגריסט זיין עלטערע שוועסטער, פרעגנדיג, "נו, וויאזוי האסטו הנאה געהאט פונעם דאוונען?"

דבורה לאה האט אים געזאגט, "איך האב מורא'דיג שטארק הנאה געהאט, נאר אויף דריי פלעצער האסטו געטוישט פון וויאזוי דער טאטע האט געדאוונט הושענא רבה".

האט רבי שלמה'לע איר געזאגט, "דו ביסט געדעכט, אויף איין פלאץ האב איך דייקא געטוישט, און ביי צוויי פלעצער האב איך פארגעסן וויאזוי דער טאטע האט געדאוונט". דער באבובער רב ז"ל האט דעמאלט ארויפגערופן אלע זיינע קינדער און איידעמער, און ער האט געזאגט, "קוק וויאזוי מיין טייערע שוועסטער, נאך זעכציג יאר, נאך א מלחמה, נאך אלעם, געדענקט א קוועטש וואס איך האב געטוישט פון מיין טאטע".

עס איז אינטערעסאנט צו באמערקן, אז אויך הרה"ק רבי שלמה'לע פלעגט גיין באזוכן די שוועסטער אין מילוואקי. אין דעם ערשטן יאר וואס ער איז געווען דא אין אמעריקע נאך דעם ביטערן קריג, אנקומענדיג שבור ורצוץ נאך אזא מלחמה, און קומענדיג פון דער מלוכה וואס ער האט געהאט אין באבוב וואו ער איז געווען ממש א קרוין–פרינץ, האט ער געזוכט א פאסיגן ארט וואו צו פראווען דעם יום טוב פסח.

א פסח אין באבוב איז געווען מיט אלע חומרות און הידורים וואס מען האט מקבל געווען פון צאנז און ראפשיץ, און וויסנדיג אז ביי זיין שוועסטער אינדערהיים קען מען זיך פארלאזן אז מען האלט די אלע חומרות, איז ער געפארן קיין מילוואקי, און געפראווען דעם ערשטן פסח אין אמעריקע ביי זיין שוועסטער און שוואגער.

מען פארט קיין אמעריקע

אין יאר תרפ"ז, האט רבי יעקב ישראל באשלאסן זיך צו ציען קיין אמעריקע אינאיינעם מיט דער משפחה און צוויי קליינע קינדער. עס איז נישט געווען קיין גרינגער באשלוס, אבער עטליכע זאכן אינאיינעם, ווי דער מצב הפרנסה, און דער וויטער בליק וואס ער האט געהאט זיעענדיג וואו אהין אייראפע ריכטעט, ווען מען האט שוין געשמעקט די אנטיסעמיטיזם אין די לופט, און נאך פארשידענע סיבות, האבן צוגעברענגט דעם רבי'ן צו פאסן אזא דראסטישן באשלוס.

דער רבי איז צום ערשט אנגעקומען קיין ניו יארק, וואו מערסטנס ניי–געקומענע אימיגראנטן פלעגן אנקומען, און נאך עטליכע חדשים האט ער אנגענומען א רבנות פאסטן אין דער שטאט מילוואקי, וואו ער האט געשאפן א רוחניות'דיגע מהפיכה און אויפגעהויבן דעם מצב פון אידישקייט אין שטאט צו גאר הויכע שטאפלען.

עטליכע יאר נאך זיין אנקום, האט דער רבי זיך פאראייניגט מיט זיין טאטע דער הארנאסטייפלער רבי, רבי לייבעלע, וואס איז דעמאלט אנגעקומען קיין אמעריקע און זיך באזעצט אין שיקאגא, בעת וואס דער זון האט געוואוינט אין מילוואקי, וואס איז אומגעפער א שעה צו פארן מיט א קאר. רבי יעקב ישראל פלעגט טאקע קומען צופארן גאר אפט מיט די קינדער צו באזוכן זיין טאטן, און די קינדער האבן אריינגעכאפט אין די לעצטע פאר יאר זיך אנצושעפן פון דעם צדיק.

א אידישע שטוב אין אמעריקע

דער רבי האט פון דער ערשטער מינוט גוט פארשטאנען וואס אמעריקע האט געמיינט אין יענע צייטן, וויאזוי דער חינוך זעט אויס, און וואספארא אחריות ער טראגט אויף דער ערציאונג פון זיינע קינדער. ער האט זיך אנגעשטרענגט מיט שטארקע כוחות זיי צו ערציען ערליך און אידיש, און מיט אומגעהויערע סייעתא דשמיא באגלייט מיט זכות אבות, האט ער באוויזן וואס אסאך גדולים וטובים האבן נישט באוויזן אין יענער צייט, בפרט וועו מען נעמט אין באטראכט דעם פלאץ וואו ער האט געוואוינט – אין דער וויטער מילוואקי, ארומגענומען מיט א קליין אידיש הייפעלע.

דער רבי איז געווען א געוואלדיגער בעל מחנך מיט א זעלטענעם פארשטאנד צו דעם נפש פון א קינד, און ער האט מחנך געווען זיין שטוב מיט א ליבליכקייט געשנירט מיט פעסטקייט, פאדערנדיג פון די קינדער אויסצואוואקסן דאס בעסטע וואס זיי קענען.

אין יאר תרפ"ז, האט רבי יעקב ישראל באשלאסן זיך צו ציען קיין אמעריקע אינאיינעם מיט דער משפחה און צוויי קליינע קינדער. עס איז נישט געווען קיין גרינגער באשלוס

הרה"צ רבי אברהם יושע העשיל זצ"ל, א ברודער פון רבי'ן שליט"א, האט דערציילט א סיפור וואס רעפלעקטירט זייער טאטנ'ס חינוך: "וועו איך בין געווען א צען יעריג אינגל, בין איך געווען א געוואלדיגער שאך שפילער, און איך האב זייער ליב געהאט צו שפילן, אמאל אפילו אביסל איבער דער מאס... איין יאר ראש השנה נאכן לאנגן דאוונען, איז איינער פון די מתפללים אין שול פון מיין טאטן, צוגעקומען צו מיר און פארגעשלאגן מיר זאלן שפילן שאך. אנפאנג האב איך גאקלערט אז עס פאסט נישט צו שפילן אין אזא הייליגן טאג, אבער מיין רייַע פאר דעם שפיל האט מיר צום סוף איבערגערעדט, און מיר האבן געשפילט צוויי שאך שפילן.

"איך האב געמיינט אז קיינער וועיסט נישט דערפון, אבער דעם קומענדיגן טאג האט מען מיך אריינגערופן אין מיין טאטנ'ס ספרים שטוב, ער איז דארט געזעסן וויי זיין שטייגער ביים סטענדער מיט א בארג ספרים נעבן זיך. איך בין אריינגעקומען, און ער האט מיך באטראכט מיט א שטרענגן בליק. 'האסטו געשפילט שאך אום ראש השנה?' האט ער געפרעגט. קעגן זיינע דורכדרינגליכע אויגן האב איך גארנישט געקענט טון, און איך האב גראד מודה געווען. מיין טאטע האט מיך דאן מוסר'דיג אפגעזאגט מיט עטליכע קורצע ווערטער: 'ראש השנה איז צו א גרויסער טאג'.

"נאך די דאזיגע ווערטער פון תוכחה, האט דער טאטע מיר געלאזט שטיין פאר נאך עטליכע מינוט, איך האב זיך נישט געוואגט צו פארלאזן דעם צימער, און

"דער טאטע האט מיר געמוסר'ט ווייל איך האב געדארפט קריגן מוסר, אבער תוך כדי האט ער נישט פארגעסן זיך צו אינטערעסירן וועגן זיין קינד און אים קאמפלימענטירן אויף זיינע מעלות"

דאן האט ער אויפגעהויבן זיין בליק און געפרעגט, 'און ווער האט געוואונען?'. איך האב אים מיט שטאלץ געענטפערט אז איך האב געוואונען ביידע מאל, און הערשט דעמאלט האט ער א שמייכל געטון און מיר גלאזאז גיין...

"דער טאטע האט מיר געמוסר'ט ווייל איך האב געדארפט קריגן מוסה, אבער תוך כדי האט ער נישט פארגעסן זיך צו אינטערעסירן וועגן זיין קינד און אים קאמפלימענטירן אויף זיינע מעלות".

רבי יעקב ישראל, ארויסהאבנדיג מיט א פינקטליכקייט די גייסט אין דער אמעריקאנער אידישער גאס, האט געוואוסט אז עס הערשט א געוואלדיגער נסיון פון שמירת שבת אין אמעריקע, וואו טויזנטער אידן פלעגן ליידער אריינגיין צו די ארבעט אין די פאבריקן, דעריבער האט דער רבי געהאלטן עס וועט זיין דאס בעסטע אויב זיינע קינדער וועלן זיין אוועקגעשטעלט אויף די אייגענע פיס וועט זיי וואקסן אונטער, און זיין זייערע אייגענע בעלי בתים נישט צו דארפן ארבעטן פאר א צווייטן, אזוי ארום צו זיין אפגעהיטן פון דעם שוועדן נסיון. רבי יעקב ישראל האט דעמאלט געמאכט דעם שוועדן און הייקעלן באשלוס מיט א געוואלדיגן כובד ראש, צו שיקן זיינע קינדער שטודירן אין קאלעדזש און אריסינעמען א דעגרי.

דער באשלוס איז געווען מער א תחבולה אויבערצוקומען דעם נסיון פון שמירת שבת אין יענע צייטן, ווי איידער לכתחילה אוועקצושטעלן אז זיי שיקן די קינדער שטודירן ח"ו. יארן שפעטער וועט מען האט געפרעגט דעם רב'ן וויאזוי ער האט מצליח געווען מחנך צו זיין אזא דור כשר מיט זרע ברך השם אין דער ווייטער מילוואקי, האט דער רבי געענטפערט מיט א שמייכל, "זייער פשוט, איך האב זיי נישט אויפגעצויגן אין אמעריקע, איך האב זיי אויפגעצויגן אין הארנאסטייפאל, און וואו אימער מיר זענען געגאנגען האבן מיר מיטגענומען הארנאסטייפאל מיט אונז".

אויך די רביצין האט זיך אויסגעדרוקט אויף דעם דור וואס זי האט זוכה געווען אויפצושטעלן, אז דאס זענען די טערן פון איר הייליגער זיידע. אלס קליין מיידל איז איר פאטער דער קדושת ציון איין יאר חנוכה געווען אנוועזנד ביים חנוכה ליכט צינדן פון זיין גרויסן טאטן הרה"ק רבי שלמה'לע הראשון מבאבוב זי"ע, און ער האט מיטגענומען זיין קליינע טאכטער דבורה לאה צום זיידן. רבי שלמה'לע האט גענומען זיין אייניקל אויפן שויס, און בשעת'ן איר האלטן האט ער זיך צעווייזט און פארלאזט טרערן. דבורה לאה האט געפרעגט דעם זיידן, "זיידע, פארוואס ווייסטו?", האט ער געענטפערט, "איך וויין און איך בעט אז דו זאלסט זוכה זיין צו אן ערליכן מאן א ירא שמים".

די קומענדיגע נאכט חנוכה האט זיך ווידער אפגעשפילט די זעלבע זאך, דער זיידע האט גענומען דאס מיידעלע אויפן שויס און זיך צעווייזנט ביי די חנוכה ליכט, און ווען זי האט ווייטער געפרעגט, "זיידע, וואס ווייסטו?", האט ער געענטפערט, "איך וויין אז דו זאלסט זוכה זיין צו ערליכע קינדער".

די הארנאסטייפלער רביצין האט אלץ געהאלטן פאר די אויגן די מעשה, און יארן שפעטער ווען מען האט איר געפרעגט וויאזוי זי האט געהאט דעם קוראזש צו פארן קיין אמעריקע, אן ארץ לא זרועה אין יענער צייט, האט זי געזאגט, "איך האב געהאט די טערן פון דעם זיידן פאר אן ערליכן מאן און פאר גוטע קינדער, איך האב געקענט נעמען דעם שריט בשעת אנדערע האבן נישט געקענט".

משפחת טווערסקי המפוארה

רבי יעקב ישראל זצ"ל האט טאקע איבערגעלאזט א הערליכן דור, א שיינע מיוחס'דיגע רבי'שע משפחה וואס ציט זיך ווייטער פון די פינף ברידער, בני הרה"צ רבי יעקב ישראל מהארנאסטייפאל זצ"ל.

הרה"צ רבי בן ציון חיים שלמה משולם זושא טווערסקי זצ"ל. רבי שלמה'לע איז געווען דער עלטסטער זון פון רבי יעקב ישראל, ער האט געוואוינט אין דענווער, קאלאראדא, און דארט געפירט זיין קהילה. ער איז געווען א גרויסער מחזיר בתשובה וואס האט מקרב געווען אסאך אידן צו אידישקייט. עס איז ארויסגעקומען א ספר "מלכות שלמה" מיט זיינע דברי תורה און מכתבים.

הרה"צ רבי מרדכי דוב בער טווערסקי זצ"ל. רבי מרדכי דוב איז געווען דער צווייטער זון, וועלכער האט גהייסן נאך זיין זיידן הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפאל זצ"ל. ער האט קיינמאל נישט געוואלט אננעמען קיין רבנות פאסטן, הגם ער איז געווען א תלמיד חכם וירא שמים.

ער איז געווען א נהנה מיגיע כפו זייענדיג אן אקאונטענט קודם אין מילוואקי, און שפעטער בשנת תש"כ האט ער זיך געצויגן קיין ניו יארק. ער איז נפטר געווארן אין עלטער פון דריי און זיבעציג יאר בשנת תשנ"ח אין ניו יארק, און ער איז געקומען לקבורה אין דעם מילוואקי בית החיים נעבן דעם אוהל פון אביו הגדול.

הרה"צ רבי אברהם יושע העשיל טווערסקי זצ"ל. דער דריטער זון רבי אברהם יושע העשיל איז לעגענדאר באוואוסט אלס א גרויסער רופא נפשות וואס האט געשריבן צענדליגער ביכער איבער רפואה און פסיכאלאגיע, אבער וואס איז נישט אזוי באוואוסט איז, אז ער איז פונקט אזוי געווען א ריז אין תורה און א דורכגעווייקטער חסידישער איד וואס האט געלעבט און געאטעמט מיט זיינע זיידעס.

אלס יונגער בחור ווען ער איז געגאנגען שטודירן ווי דערמאנט, און ער האט זיך געדרייט שטאלצערהייט מיט דער חסידישער טראגע אין קאלעדזש, מיט א פולער בארד, און מקדש שם שמים געווען צווישן די ארטיגע סטודענטן וואס האבן אים מורא'דיג געשעצט. אין דער וועלט פון פסיכאלאגיע איז ער אויסגערופן אלס איינער וואס האט אויסגעטראטן פארשידענע מהלכים און ערפינדן מעטאדן וואס זענען היינט אנגענומען אין דער גאנצער וועלט

אויסערדעם איז ער געווען א געלונגענער מלחין בחסד עליון, און ער האט פארפאסט צענדליגער וועלטס ניגונים, א שטייגער ווי דער באקאנטער "הושיעה את עמך" און נאך. ער איז נפטר געווארן מיט גרעסטע יאר צוריק, און איז דעמאלט נספד געווארן אין אלע שיכטן און קרייזן. אזוי אויך האט די וועלטס באקאנטע ניו יארק טיימס געשריבן א קעפל: "דה. רבי אברהם טווערסקי, וועלכער האט צוזאמגעבראכט תורת הנפש מיט דער תורה הקדושה, איז אוועק ביי די ניינציג".

הרב אהרן טווערסקי שליט"א. רבי אהרן, וואס איז א צווילינג ברודער מיטן רבי'ן שליט"א, איז א באשיידענער איד א בנן של קדושים וואס וואוינט אין בארא פארק לאורך ימים. ער איז אלע יארן געווען א גרויסער אדוואקאט און וועלטס פראפעסאר אין געזעץ. ער איז געווען דער "דיען" – דער יושב ראש פון דער באקאנטער האפסטרא שולע פאר געזעץ, און ער איז ביז היינט א זעלטענער מומחה אין דיני ממונות, פירנדיג גרויסע קעיסעס וואו ער העלפט ארויס אידישע קינדער באשר הוא שם. רבי אהרן האט אויפגעשטעלט א שיינע רבי'שע שטוב, און זיך משדך געווען מיט אסאך גדולי אדמו"רים.

כ"ק אדמו"ר רבי יחיאל מיכל טווערסקי שליט"א. דער יונגסטער זון איז דער היינטיגער הארנאסטייפלער רבי שליט"א פון מילוואקי, וואס מצודתו פרוסה איבער דער גאנצער וועלט מיט זיין תורה, חכמה, און יראתו קודמת לחכמתו.

דער רבי האט אין די יונגע יארן ארויסגענומען א דעגרי אין פסיכאלאגיע, אבער ווי ער האט מיר אליין געזאגט, האט ער דאס אלעס נישט געדארפט, נאר ער איז געזעסן און געלערנט און זיך משלים געווען אין דער לעיקוואדער ישיבה, זייענדיג א תלמיד מובהק פון זיין גרויסן רבי'ן הגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל.

כשהגיע לפרקו איז ער א חתן געווארן מיט דער טאכטער פון הגה"צ רבי ישראל אברהם שטיין זצ"ל מפאלטישאן.

די וועלטס באקאנטע שעות צעטלער

עס וועט זיין א חידוש פאר די ליינער צו הערן, אז די וועלט באקאנטע "שעות צעטלער" וואס טויזנטער חסידי וויזשניץ–מאנסי האלטן חשבון פאר זיך איבער די שעות פון לימוד התורה וואס זיי לערנען יעדן טאג, איז צו פארדאנקען דעם הארנאסטייפלער רבי'ן שליט"א.

ומעשה שהיה כך היה: דער פאלטישאנער רב זצ"ל איז געווען א פייערדיגער וויזשניצער חסיד פון דעם אהבת ישראל און דעם אמרי חיים זי"ע, און איידער דער רבי איז א חתן געווארן, איז ער געגאנגען אינאיינעם מיט זיין שווער אפנעמען א ברכה פון דעם וויזשניץ–מאנסי רבי זצ"ל.

דער רבי שליט"א בלימוד התורה מיט אחיו הגדול הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל ז"ל

דער רבי שליט"א מיט זיין צווילינג ברודער הרב אהרן שליט"א

דער וויזשניצער רבי איז נאך געווען רב דעמאלט, אבער דער פאלטישאנער רב האט געהאט דעם גרעסטן ביטול פאר אים.

ווי דער שטייגער אין א רבי'שן הויף, האבן זאכן זיך פארשלעפט, און דער חתן בחור האט זיך אנגערופן פאר זיין שווער, אז מען דארף זיך צואיילן וויל ער האלט חשבון איבער זיינע שעות פון לערנען, און ער האט נאך עטליכע שעות וואס ער דארף משלים זיין, אלזא אויב עס וועט נעמען לענגער ווי עטליכע מינוט וועט ער מוזן אוועקגיין. נאך עטליכע מינוט איז טאקע דער בחור אוועקגעגאנגען, און זיך אריינגעזעצט אין בית המדרש לערנען.

ביני לביני האט דער וויזשניצער רבי אויפגענומען זיין שוועה, און אויף דער פראגע וואו איז דער חתן דינן, האט דער שווער געענטפערט אז ער איז אין בית המדרש ווייל ער האט זיך זיינע שעות צעטלעך וואס ער דארף ענדיגן. דער רבי האט געהאט א געוואלדיגע הנאה און איז נתפעל געווארן פון דעם געדאנק, און דאס אימפלעמענטירט אין זיין קהילה, וואו ער האט פערזענלעך געפאדערט פון זיינע חסידים אריינצוברענגען די צעטלעך צו אים.

עד היום זיצט דער רבי מיט א שעות צעטל ביי זיך אין צימער, און ביי מיין פריוואטער באזוך ביים רבי'ן שליט"א איז עס געליגן אויפן טיש, און ער האט דאס מיר געוויזן. ביי דער שבעה פון דעם וויזשניצער רבי'ן זצ"ל, האט הגה"צ רבי יעקב משה שליט"א, דער זון פון הארנאסטייפלער רבי וועלכער וואוינט אין מאנסי, געגאנגען מנחם אבל זיין דעם היינטיגן וויזשניצער רבי שליט"א פון מאנסי, האט אים דער רבי געזאגט: "זאלסט וויסן אז אין זכות פון אייער טאטן זענען פארהאן טויזנטער וויזשניצער חסידים וואס ארבעטן מיט שעות צעטלעך, וויל דער רבי איז געווארן נתפעל פון אייער טאטן".

מען ציט זיך קיין מילוואקי

אין די ערשטע יארן נאך דער חתונה, האט דער רבי געוואוינט אין ניו יארק און געזעסן און געלערנט. ווען עס איז געקומען די צייט וואס זיין טאטע דער רבי זצ"ל איז עלטער געווארן און גידאנרפט הילף מיט דער הנהגה, האט ער פארבעטן זיין זון צו קומען און אים אריסהעלפן. פארן שווער דער פאלטישאנער רב האט דאס נישט געפאלן, אז זיין יונגער איידעם זאל זיך ציען קיין מילוואקי, האט ער אים געבעטן אריינצוגיין מיט אים צו הרה"ק מסאטמאר זי"ע און הערן וואס ער זאגט, האפנדיג אז דער רבי וועט אים אפרעדן.

צוזאמען זענען זיי אריין צום הייליגן רבי'ן, און געזאגט אז דער איידעם וויל גיין וואוינען אין מילוואקי, אבער דער שווער איז נישט צופרידן זייענדיג באזארגט פאר זיי. דער רבי האט אבער אנדערש נוטה געווען, און געזאגט, "אז מ'קען זיין אן ערליכער איד אין ניו יארק, קען מען זיכער זיין אן ערליכער איד דארט אין מילוואקי". ווי באקאנט האט דער רבי זי"ע נאר שטארק געהאלטן פון וואוינען אויסער דער שטאט.

דער רבי האט זיך טאקע געצויגן קיין מילוואקי צו שטיין צו דער האנט אין דער עבודת הקודש, כאטש עס איז געווען א געוואלדיגע מסירת נפש פון רבינ'ס זייט. אין ניו יארק האט ער געהאט פון אלעם גוטן, און אין דער ווייטער מילוואקי האט ער געארבעט ביטער שווער מקרב צו זיין נפשות מישראל צו אידישקייט, און ער גייט נאך ווייטער אן מיט דער עבודה ביזן היינטיגן טאג, טראץ זיינע שוואכע כוחות.

■

שבת אינדערפרי נאכן דאוונען האט דער רבי אויפגעטראטן פאר דער קהילה ווי יעדע וואך, און מיר האבן געקענט אביסל מיטהאלטן דעם ימין מקרבת וויאזוי ער גיסט טללי חיזוק אויף די תמימות'דיגע אידן, וויאזוי ער ווארעמט זיי אן צו תורה ומצוות, און ברענגט זיי נענטער לאביהם שבשמים. עס קלינגט מיר נאך יעצט אין די אויערן די הארציגע ווערטער מנהמת לבו: "אלעס וואס דער אויבערשטער וויל פון אונז, איז אז מיר זאלן אים זאגן הנה, איך בין גרייט".

דער רבי האט זוכה געווען צו א נשיאת חן אין די אויגן פון די ארטיגע אידן, און זיי האבן אים ליב אהבת נפש. א שטארקער טייל פון זיין השפעה איז מיטן פארפאסן ווארעמע ניגונים און זינגען מיט זיי, א כח וואס ער האט גע'ירש'נט פון זיין זיידע דער קדושת ציון זצ"ל, און זיינע ניגונים זענען פקיע שמיה אין דער גאנצער וועלט.

כאטש וואס ער האט אלע יארן געוואוינט אין דער פארשטופטער מילוואקי, ווייט פון די צענטראלע היימישע גרעסטער, האט דער רבי אויפגעשטעלט אן אויסגערופענע שיינע משפחה, בנין וחתנין רבנן תלמידי חכמים מובהקים. צווישן זיי ציילט זיך דער לעגענדארער ראש ישיבה הגאון רבי אליעזר גרעלדצעהלער זצ"ל, וואס איז געווען אן איידעם ביים רבי'ן.

א שמועס בקודש פנימה

א מעת לעת איז פארבי, און מיר שטייען שוין ווידער ביים זון אונטערגאנג, אבער דאסמאל אין די לעצטע מינוטן וואס שבת המלכה גענפינט זיך מיט אונז, ווען אט אט קומט דער גהויבענער שבת מעין עולם הבא צו אן ענדע. עס איז שווער זיך צו גרעזענגען פון אזא שבת בצילא קדישא, און דאס ערשטע מאל אין א לאנגער צייט האבן מיר ריכטיג פארשטאנען דעם כיון ששבת וי אבדה נפש.

מיר כאפן נאך אריין די לעצטע מינוט פון מיטהאלטן די הבדלה ביים רבי'ן, אבער דער קלימאקס פון אונזער באזוך ווארט אונז אפ דעם קומענדיגן אינדערפרי, ווען מיר ווערן אויפגענומען בקודש פנימה אויף א פריוואטן באזוך אין היכל קדשו פון רבי'ן שליט"א.

נאכן אונז אויפנעמען מיט א וואוערעמען שמייכל, האט דער רבי זיך געוואנדן צו מיין טאכטערל מיט הארציגע ווערטער, "דו ביסט נאך יונג, דו האסט נאך א לעבן פאר דיר, און אין לעבן קומען אונטער פארשידענע נסיונות. זאלסט אבער וויסן אז די זאכן ברענגען נישט קיין צופרידנקייט, און געדענק די זאכן וואס זענען דער עיקר". די דיבורים האבן געמאכט א רושם אויף מיר פונקט ווי אויף איר, און איך דאנק דעם אויבערשטן פארן מיר געבן דעם שכל איר מיטצונעמען אויף שבת און צוזען ערשטהאנטיג וואס דאס מיינט א איד אן עובד השם, און הערן די הארציגע ווערטער פון דעם צדיק.

דער רבי האט מיר פריינטליך פארבעטן זיך צו זעצן, און דאן האט ער זיך פארקלערט פאר א ווייל און געזאגט, "דו האסט מיר נעכטן געפרעגט א שאלה ביי דער סעודה אויב יחוס איז מחייב און צי מען דארף זיך רעכענען מיט דער פארגאנגענהייט. וואספארא שטערקערער איבערווייז דארף מען אז מיר זאלן זיין ווי די פריערדיגע? גיב א קוק וואו די וועלט ריכטעט, יעדע קהילה וואס האט נאכגעלאזט פון זייערע גדרים האט געענדיגט מיט גארנישט.

"אין די פופציגער און זעכציגער יארן אין אמעריקע, זענען געווען גרויסע קאנסערוואטיווע שולן מיט הונדערטער און טויזנטער מעמבערס וואס זענען געווען קינדער פון ארטאדאקסישע שטיבער, אבער זיי האבן נאכגעלאזט. זיי האבן נאך געשפירט א התחייבות, אבער זייערע קינדער שוין נישט... כדי צו קענען אנהאלטן אידישקייט קען מען נישט נאכלאזן, מיר האבן אן אחריות.

דער אופן וויאזוי דער רבי האט געזאגט די ווערטער, האט מיר פארענטפערט פארוואס ער האט נישט געקענט די תשובה גלייך ביי דער סעודה

"און צו דיין פראגע צי מיר זענען שולדיג פאר די זיידעס, אודאי זענען מיר נאר דא אין זייער זכות, אבער אויב וויל מען אז אידישקייט זאל אנגיין, איז דא א חיוב זיך אנצוהאלטן אזויווי אונזערע עלטערן האבן זיך געהאלטן, וויל מיר האבן הוכחות אז אנדערש ווען נישט ארבעטן. נאר די וואס האבן נישט נאכגעלאזט זענען געבליבן".

דער אופן וויאזוי דער רבי האט געזאגט די ווערטער, האט מיר פארענטפערט פארוואס ער האט נישט געקענט די תשובה גלייך ביי דער סעודה, נאר געווארט אויף יעצט. עס איז געווען ווי דבר השם וואס מען קען נישט ארויסשאקלען ביי א סעודה, נאר עס דארף קומען מיט א כובד ראש און מיט ריכטיגע געמאסטענע ווערטער.

ילמדנו דרך חכמה

איך האב געפרעגט דעם רבי'ן איבער דעם דרך פון זיין טאטן וואס האט גשיקט די קינדער אין קאלעדזש, און צי אויך היינט איז דאס די ריכטיגע זאך צו טון כדי צו קענען האבן א פרנסה קלה ונקיה, אבער דער רבי האט מיר פארשטיין געגעבן בלשונו, "עס זענען נישט פארהאן די ווענט וואס זענען גענוג דיק אונז צו באשיצן פון דער דרויסנדיגער גאס. דער טאטע האט דאס געטון אין יענע שוועריע צייטן אלס א תחבולה אפצוראטעווען דעם חינוך פון זיינע קינדער, אבער היינט שפיר איך אז עס איז אינגאנצן נישט אזוי.

"איך אליין", זאגט דער רבי, "בין געווען אין קאלעדזש פאר פסיכאלאגיע, אבער

דער רבי שליט"א בבית מדרשו אין די יונגערע יארן

די דריי טוועדסקי ברידער ביי א שמחה אין דער משפחה

BUILDING BLOCKS FOR BETTER BONES

MAXI HEALTH Calcium Collection is more than just calcium. It combines the best of nature to support bone health, providing research-based joint support you can feel in your bones.

Cal Mag K-D™ Capsules

Bone Defense & Heart Health. This complete formula gives you the perfect 2:1 Calcium / Magnesium ratio, plenty of Vitamin D3, and the very best type of Vitamin K2 to ensure calcium goes right to your bones, not your arteries.

One to One Cal Max™ Tablets

Maxi Balance for Nerves and Muscles. This formula gives you an equal dose (1:1) of Calcium and Magnesium (500mg each) for total body balance, supporting calm nerves and helping muscles relax and contract properly, which helps to ease cramps.

Cal Max™ Tablets

Easy-to-Use Calcium Citrate. Delivers 1000 mg of Calcium that your body easily absorbs, balanced with Magnesium and the helpful mineral Boron to strengthen bone structure and mineral use.

Cal K Yums!™ with Vitamin K2

The Best for Growing Bodies. Fun animal-shaped, strawberry-flavored chewables with a full dose of Calcium, D3, Magnesium, and Vitamin K2—all the building blocks needed to help kids grow strong, healthy bones.

Chewable Calcium Complex™

Simple, Sweet, and Highly Absorbed. A delicious vanilla chewable for anyone who dislikes pills. Get 1000 mg of powerful Calcium and Magnesium, plus Vitamin D3 to kickstart absorption.

NATURE'S FOUNDATION FOR BETTER BONES AND JOINT HEALTH:

Calcium
The main ingredient that builds and repairs your bones and teeth. It is also the most essential mineral for your muscles to work right and for your nerves to send messages throughout your body.

Vitamin D3
This is the key that unlocks calcium. D3 is the sunshine vitamin that makes sure your body can efficiently absorb and use the calcium you eat or take, making sure it gets to your bones.

Magnesium
This essential mineral is like Calcium's best helper. It assists in over 300 body functions, helps muscles relax. Essential for keeping your nerves stable and converting Vitamin D.

Vitamin K2
The "GPS for Calcium." K2 makes sure the calcium in your body is delivered straight to the bones and teeth, and it helps keep calcium out of soft spots where you don't want it, supporting heart health.

Boron
A helpful mineral that stops your body from wasting calcium and Vitamin D. It works to support the strong, healthy framework that makes up your bone structure.

Lucky February Winner!
M. IBARRA, TEXAS

Share your Maxi Health story
for a chance to win a Bugaboo Butterfly in the color of your choice or a Bosch Machine!

NEXT DRAWING MARCH 2026
Call/Text or Email: 516.600.6294 (maxi) • win@maxihealth.com

"Since starting the Women's Multi, I have noticed a significant boost in my energy, overall wellness, and the strength of my hair and nails. Maxi Health supplements have become a trusted part of my daily routine, and I am grateful for their positive impact on my health."

Maxi Health®
True to total wellness™

maxihealth.com | 718.787.1235 | info@maxihealth.com

These statements have not been evaluated by the FDA. These products are not intended to diagnose, treat, prevent or cure any disease.

בקודש פנימה. ביי אונזער שמועס ביים רבי'ן שליט"א בביתו נאוה קודש אין מילוואקי, וויסקאנסין

איך האב נישט ארויסגענומען קיין PhD. מיין ברודער ר' אברהם יושע העשיל האט דאס גענומען וויטיעה, אבער איך נישט. איך האב שוין דעמאלט געזען אז עס איז נישט וויכטיג. זאכן וואס האבן געדויערט פיר יאר צו לערנען, האב איך געענדיגט אין צוויי–דריי חדשים, און נאך ביז היינט האב איך בלויז א קליינע נוצן פון די לערנונגען וואס איך האב באקומען. מיין זון רבי בן ציון וועלכער האט נישט קיין דעגרי אין פסיכאלאגיע, קען לכאורה בעסער אפליינען א מענטש, און בכלל תורת הנפש, ווי מיר, מיט מיין עדיוקעישן.

"היינט האבן די שולעס אזוי פארוואסערט דעם גאנצן חינוך מיט ליבעראלע חומה, אז פון די פאר יאר וואס מ'לערנט בלייבט כמעט גארנישט ממשות'דיג", קרעכצט דער רבי מיט א קענטיגער צעבראכנקייט אויף דער ריכטונג וואו די וועלט גייט.

"עס מיינט אבער נישט אז מיר דארפן נישט זיין קיין געטרייע בירגער", האט דער רבי קלארגעשטעלט. "מיר דארפן זיין ארנטלין, זיך אויפפירן מענטשליך, איבערהויפט מיט דער אלגעמיינער באפעלקערונג מיט וועמען מיר וואוינען. מיר מעגן און מיר דארפן זיין שטאלצע אמעריקאנער בירגער, און ביי אונז אין בית המדרש פלעגט מען צו זאגן ביז לעצטנס די תפילה 'הנותן תשועה למלכים' ווי עס איז גענוגן איינגעפירט אין אסאך קהילות. נאר לעצטנס האט מען אויפגעהערט צוליב וואס עס האט אויפגענומען צופיל צייט, אבער נישט אז עס נישט קיין גוטע זאך.

"איך זאג דאס נישט ווייל איך האלט אז ס'גייט העלפן מיט שנאת ישראל", האט ער פארגעזעצט, "שנאת ישראל גייט אלץ בלייבן, צי מיר זענען יא פאטריאטן אדער נישט, אבער מיר דארפן טון אונזערס אלס מענטשן און אלס אידן, וואס די תורה לערנט אונז די מידה פון הכרת הטוב און זיין דאנקבאר פאר וואס מיר האבן. מיר דארפן זיין מענטשן, ווייל די תורה האט אונז געהייסן זיין מענטשן".

ביים אנפרעגן דעם רבי'ן אויב מיר אלס אידן, וועלכע האבן אזויפיל בייגעשטייערט צו בויען דאס לאנד, מעגן שפירן א געווייסע בעלות, האט דער רבי געזאגט, "די תורה זאגט 'גר ותושב אנכי עמכם' – א איד דארף אלץ וויסן אז וואו אימער מיר זענען אין גלות, דארף זיין א געפיל פון ביידע. שפיר זיך נישט צו באקוועם, ווייל דו ביסט דאך א גר דא, אבער פירן דארף מען זיך אויפפירן ווי א תושב".

איך האב הנאה געהאט צו הערן אן אריגינעלן בליק פון א גדול בישראל, וואס שטעלט זיך ארויס מיט זיין מיינונג הגם ס'איז נישט הונדערט פראצענט איינשטימיג מיט דער אויפברענגונג וואס ער אליין האט געקריגן, אבער מיט זיין בריייטער בליק פארשטייט ער מיט א קלארקייט וואס טוט זיך אויף דער וועלט.

אויפן וועג אהיים

איך האב ממשיך געווען דעם שמועס מיטן רבי'ן רעדנדיג איבער מיינע פריוואטע ענינים, און זיך דערנאך געזעגנט פון דעם רבי'ן מקבל זייענדיג זיינע וואראעמע ברכות.

אויפן וועג אהיים האב איך זיך הערצליך געזעגנט מיט דעם רבינ'ס זון הרה"צ רבי בן ציון, און זיין זון רבי חיים, וועלכער האט זיך אויך אהינגעצויגן ארויסצוהעלפן זיין טאטע און זיידע, און שטייט אין שפיץ פון אסאך כלל אנגעלעגנהייטן אין דער קהילה. ווי אויך טוט ער גאר אסאך פאר חולי ישראל וועלכע געפינען זיך אין די אויסגערופענע שפיטעלער אין מילוואקי לצורך רפואה.

אויפן וועג אהיים, צוזאמען מיטן רבי'ן פארברענגט... איך בין טאקע צוריק דא אין ניו יארק, אבער ליבי במערב – מיין הארץ און מחשבה זענען נאכאלץ אין דעם בית המדרש'ל אין מילוואקי, אין דעם צימער פון רבי'ן, און ביי דער סעודת שבת מיטן רבי'ן אינאיינעם. אין מיינע אויערן קלינגט נאך די שטימע פון דעם רבי'ן, און איך האלט פאר מיינע אויגן די הדרכות און ברכות וואס ער האט מיר געגעבן.

איך קען זאגן בפה מלא אז איך האב געהאט א גרויסע זכיה צו באגעגענען דעם רבי'ן, א איד מלא אהבה ויראה צום אויבערשטן, א איד וואס ברענט מיט א קדושת שבת קודש, און א איד וואס עס גיסט זיך פון אים אהבת ישראל. איך וואלט אפילו געזאגט אז וועך עס האט דעם שכל זאל זיך אריבערכאפן פאר א שבת צו זען דעם רבי'ן שליט"א, און ארויסהעלפן מיט דער עבודה הן בגוף והן בממון.

מיר בעטן דעם אויבערשטן ער זאל געבן דעם רבי'ן שליט"א געזונט און כח אנצוגיין בעבודתו הקודש, און שיקן א רפואה שלימה פאר זיין אשת חיל די רביצין תליט"א, און אלע ברכות הכתובים בתורה זאל קומען אויף זיי און די גאנצע משפחה. איך וועל טאקע ווייטער בעטן "על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני שארית עמך בית ישראל יהמו נא רחמיך השם". ■